

בענין אמירה לנכרי - שיעור 884**I. טעמי האיסור**

- (א) שהוא מן התורה - עיין בבית יוסף (צסוף רמ"ד) שהביא הסמ"ג (ל"ט ע"ה) שהיה מסופק אי הוי דאורייתא דכתיב כל מלאכה לא יעשה בהם (שמות י"ג - ט"ז) ודרשינן לא תעשה אתה ולא יעשה חברך ולא יעשה עכו"ם מלאכתך ועיין במור וקציעה (רמ"ג) שפסק שהוא דאורייתא דהוי דרשה גמורה כרבי יאשיהו ודלא כרבי יונתן (תניא צמכילתא) ועיין בט"ז (רמ"ג - ג צסופו) ובשער הציון (רמ"ג - ז) דהוא רק מדרבנן וכן פסקינן
- (ב) שלא תהא שבת קלה בעיניהן (דרבנן) ויבוא לעשות בעצמן ואין חילוק אם האמירה בשבת לחול או מערב שבת לשבת (רמב"ם ו - ח ושו"ע ע"ג - ז)
- (ג) משום שליחות לחומרא (רש"י שנת קכ"ח ד"ה כנה וקנ"ג ד"ה מ"ט) ועיין בבא מציעא (ע"ח:) ושש"כ (ל - הטהר 3)
- (ד) משום ממצא חפצך ודבר דבר (ישעיה כ"ח - י"ג) (רש"י ע"ז ט"ו.)

II. הנפקא מינה בין טעמי האיסור

- (א) אמירה מערב שבת לשבת מטעם ודבר דבר מותר ומטעמים האחרים אסור משבת לאחר שבת מטעם ודבר דבר אסור וגם מטעם שלא יהא שבת קלה בעיניך אסור ומטעם שליחות מותר
- (ב) אמירה בשבת והנכרי לא רצה לעשותו מטעם שליחות אין איסור
- (ג) לדבר מצוה אין איסור ודבר דבר ושלא במקום מצוה אסור מן התורה (פמ"ג ע"ג - ח צמ"ז) אמנם בשבת לשבת לדבר מצוה אסור משום אמירה לנכרי לעשות מלאכה הוא שם האיסור וטעמו משום ודבר דבר מדרבנן
- (ד) מטעם שליחות עובר על כל עשייה ועשייה של הנכרי אבל מצד ודבר דבר עובר רק פעם אחת על אמירה אחת (ספר אמירה לנכרי דף 3)
- (ה) לנכרי קטן אין בזה שליחות רק אמירה (חת"ס ו - כ"ד)
- (ו) אמירה לאמירה דעת העבודת הגרשוני שהובא במ"ב (ע"ג - כ"ד) שעיקר הטעם הוא משום שלא יהיה שבת קלה בעיניך ולכן אמירה לאמירה אסור אפילו מע"ש לשבת או משבת למוצ"ש וכן דעת הרשב"א שהובא בבה"ל (ע"ג - ד"ה ואפילו) אמנם החוות יאיר סבר דהטעם מטעם שליחות לכן התיר אמירה לאמירה אפילו בשבת לשבת ודעת החתם סופר (ס) דעיקר הטעם משום ודבר דבר ולכן התיר אמירה לאמירה דוקא מערב שבת לשבת או מעיו"ט ליו"ט
- (ז) להר"ן בשם בעל העיטור (סוף רצי אליעזר דמילה) ורמ"א (רע"ו - 3) ההיתר דאמירה לנכרי במקום מצוה הוא אפילו על איסור תורה ואפשר משום דטעם האיסור הוא משום ודבר דבר ולכן במקום מצוה הוא נקרא חפצי שמים ולא חפצך
- (ח) איברא דעת התוספות (גיטין ח: ד"ה א"ג וקכ"ח ד"ה חין) דאמירה לנכרי כעין דאורייתא (כסמ"ג) ורק שבות דשבות במקום מצוה כמילה מותר ולא שאר מצוות
- (ט) רמיזה בבית ישראל אסור (מג"א רנ"ג - ט בשם המרדכי) והגר"ז (ע"ג - ז) וכ"כ המ"ב (רע"ו - י"ח ול"ז) שיחשדוהו שעושה בשליחותו וכמה מקילים מהטעמים האחרים ואבאר עוד
- (י) שכיר יום שעובד בשבת על דעת עצמו מותר משום ודבר דבר ואסור אי הטעם משום שליחות או שלא תהא שבת קלה בעיניך (שו"ע הרב קו"א רס"ג - ה)
- (יא) לומר לקוף לעשות מלאכה מותר מטעם שליחות אבל מטעם ודבר דבר אסור
- (יב) דעת הט"ז (רנ"ג - י"ח) דפסיק רישא ע"י נכרי אסור ואפשר משום דטעם דשליחות אסור כשהישראל מתכוין למעשה האיסור ודלא כהתה"ד והרמ"א (רנ"ג - ה) ודלא כהמג"א (רע"ז - ז) ודלא כהאג"מ (3 - ס"ח) ואבאר
- (יג) כשהנכרי עושה מעצמו עבור הישראל דליכא אמירה מ"מ אסור משום שליחות אם רואה ואינו מוחה (מ"ב רע"ו - י"ח ושו"ע הרב רס"ג צקו"ח - ח)
- (יד) רמז בלא דיבור כגון באצבעו להדליק או לכבות הנר מ"מ מטעם שליחות ושלא יהיה שבת קלה בעיניך אסור
- (טו) דעת תוספות (גיטין ח: ד"ה א"ג) והובא בשו"ע (ע"ג - ה) בשם ויש אוסרים דשבות דשבות

במקום מצוה אסור משום דאמירה לנכרי חמיר טפי כהפמ"ג והרמב"ן אמנם דעת הבעל העיטור שהובא ברמ"א (רע"ו - ז) דמותר אפילו באיסור תורה במקום מצוה משום דהוי חפצי שמים אמנם השו"ע (ש"ז - ה) כדעת הרמב"ם משום שלא יהיה שבת קלה ואבאר

III. השאלות

- (א) אסור לומר לנכרי לפרסם ע"י הטלפון בשבת שנוולד לו בן שאמירה לנכרי שבות או משום שליחות או משום דברו דבר או משום שלא יהיה שבת קלה בעיניך או משום כולם
- (ב) לפתוח המזגן האויר עיין באג"מ (יו"ד ג - מ"ז - ז) דאפילו דרך רמיזה הוי פשוט וברור דאסור ולא דמי לאומר לנכרי שהגר אינו מאיר יפה (מ"ב ש"ז - ע"ו) דהתם יכול לקרוא בשעת הדחק שיש לו אור בחדר משא"כ כאן אין לו אויר קר בחדר

IV. עוד שאלות

- (א) להביא תרופה דרך רה"ר מותר אם הוא לכל הפחות חולה שאין בו סכנה (שכ"ח - י"ז) ויש מתירין אפילו ע"י ישראל בשינוי (שש"כ ל"ג - הטרה י"ז*) וע"ע בשער הציון (תל"ו - ט) ולמקצת חולי מותר רק דרך כרמלית (ש"ז - ה)
- (ב) לבשל לקטן אם הוא צריך דוקא לכך מותר דצרכי קטן כחולה שאין בו סכנה (רמ"א שכ"ח - י"ז)
- (ג) לומר לנכרי להסיר השלג או הקרח שלא יזיקו בו מותר דומיא דכיבוי גחלת (של"ד - כ"ז) ולטלטול קוץ ברה"ר (ש"ס - י"ח) דמותר
- (ד) מותר לקנות בית בארץ ישראל מן הא"י בשבת וחותרם ומעלה בערכאות (ש"ו - י"ב) דמצוה גדולה היא משא"כ במקום אחר ודאי אסור
- (ה) לקבוע תנור חדשה בבית החורף נראה שיש לאסור משום זלזולא דשבת מ"מ הכל תלוי בהמצב ועיין ברמ"א (רע"ו - ה) ואבאר
- (ו) צנור הגדולה העיקרי (water main) שנתקלקל ונעשה מכול בבית יש להתיר לומר לנכרי כל המציל אינו מפסיד או לומר לאחר שהוא אינו בהול לומר לנכרי לתקן ואבאר
- (ז) לומר לנכרי להדליק נרות בכין השמשות ואפילו בכין השמשות דמוצאי שבת מותר (אג"מ ד - ס"ז) ועיין בבה"ל (שמ"ז) דבה"ש דמוצאי שבת אין להתיר אמנם הערוך השלחן (שמ"ז) סבר כהאג"מ להתירא
- (ח) להחזיר התקע בהשקע של הקראקפאט אין להתיר
- (ט) אמנם לומר לנכרי לכבות הגאז או לכבות הנרות מותר במקום צורך גדול או מצוה או מקצת חולי (ש"ז - ה)
- (י) להביא תינוק מביתו לבית הכנסת דרך רה"ר ע"י לנכרי תלוי אי הוצאת חפץ מרה"י לרה"ר או העברת ד' אמות ברה"ר המחייב והעקירה וההנחה רק אופן שחל החיוב אי נמי העקירה וההנחה המחייב (ספר תוצאות חיים דף ג) עיין בתוספות (פירוזין ל"ג ד"ה והא) דהמעביר ברשות הרבים ד' אמות חייב וא"צ שתהיה העקירה וההנחה ברה"ר דוקא אלא אפילו עקר והניח ברה"י ובאמצע העביר ד"א ברה"ר חייב והרשב"א (שנת ל"ג) חולק ע"ז וסובר דאינו חייב עד שיעקור ויניח ברה"ר והט"ז (שמ"ז - ז) ושו"ע הרב (שמ"ז - ט) והחזו"א (ס"ז - סוף סק"ט) פסקו כרוב הראשונים שהם הרשב"א והריטב"א והרמב"ם שהאיסור רק מדרבנן וע"י נכרי הוא שבות דשבות ובמקום מצוה מותר ועיין בשש"כ (ל - הטרה קכ"ה) דאף אם הנכרי עמד לפוש מותר דאדעתיה דנפשי עביד וכן דעת הגרי"ד מבריסק ואם רגיל לעמוד או בהכרח צריך לעמוד אפשר חשיב העקירה החדשה לצורך הישראל (שש"כ הטרה קמ"ז)
1. ולכן כתב השש"כ (ל"ז - הטרה ל"ז) דמותר לומר לנכרי להביא את התינוק למול מרה"י לרה"י דרך רה"ר גמורה כיון שאין יהודי אומר לו לפוש באמצע וע"ע במ"ב (של"ח - סקי"ט) דלא משמע כן ואפשר משום דלכתחלה ימול בכיתו ואינו חשיב כביטול מצוה
 2. וכן יש אומרים דמותר לצוות נכרי שיוליך אדם היושב בכסא נכים בשבת לצורך מצוה באופן הנ"ל (שו"ת מחזה אליהו מ) (ועיין בשיעור 86)
 3. לכן הוא הדין בנ"ד דיש להתיר ובפרט במקום שאין רה"ר ובצירוף ההיתר דאמירה לאמירה נראה לי דאין זה בגדר של ה' yellow light שאמר לי רב שלמה זלמן ברוין ואבאר